

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

використовуються для відображення влади та маніпуляцій. Роботи українських драматургів, таких як Олег Лишега, який досліджує владні відносини за допомогою абсурдних наративів, сприяють цьому дослідженню. Ці міркування є важливими для розуміння того, як абсурдистський театр у часи радикальних соціально-політичних змін використовує театральну мову не лише для трансляції ідеологій, але й для деконструкції існуючих владних структур, виклику нормам та зміни сприйняття реальності. Українські драматурги-абсурдисти, як у радянському, так і в пострадянському контексті, представляють критичну лінзу, крізь яку театр продовжує функціонувати як інструмент культурного спротиву, політичного самовираження та підриву гегемоністської влади.

До нової хвилі українського «театру абсурду» також відносять твори Володимира Діброви, такі як «Короткий курс», «Двадцять такий-то з'їзд» і О. Лишеги з його «Друже Лі Бо, Брате Ду Фу». Творчість В. Діброви має в собі багато рис абсурдної драми, на яку сильно вплинув стиль п'єс Семюеля Беккета і Ежена Йонеско, оскільки він перекладав і вивчав ці твори. Тому можна стверджувати, що його драматургія повністю відповідає концепції «театру абсурду».

Література

1. Braidotti, Rosi. *The Posthuman*. Cambridge: Polity Press, 2013.
2. Wolfe, Cary. *What Is Posthumanism?* Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010
3. Sartre, Jean-Paul. *Being and Nothingness: An Essay on Phenomenological Ontology*. Translated by Hazel E. Barnes. New York: Philosophical Library, 1956.
4. Beckett, Samuel. *Waiting for Godot*. New York: Grove Press, 1954.

Нікольченко Юзеф,
доцент, доцент кафедри культурології,
заслужений працівник культури України.
Маріупольський державний університет

ВИЩА КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ОСВІТА, МУЗЕЙНА СПРАВА І ПЕДАГОГІКА У ПАРАДИГМІ ВІТЧИЗНЯНОГО СЬОГОДЕННЯ

Після трагічних подій 2014 р. на Сході України, російської анексії Криму та підступного військового нападу Росії на Україну 24 лютого 2022 р., вітчизняна педагогічна думка розглядає важливе питання щодо навчально-методичного забезпечення освітнього

процесу у закладах вищої освіти, зокрема, культурологічного спрямування, в умовах воєнного часу, де музейна педагогіка посідає важливе місце.

Джерельну базу доповіді склали Конституція України та Закони України «Про освіту», «Про культуру», «Про музеї та музейну справу», «Про збереження культурної спадщини». Сучасна вітчизняна культурологічна, педагогічна та методична література визначає основні напрямки використання музейних інституцій у національно-патріотичному вихованні шкільної та студентської молоді. Це праці з музейної педагогіки С. Волошин, Л. Гайди, О. Караманова, О. Квас, М. Костриці, А. Левчука, П. Луньова, Т. Мацейка, Н. Мараховської, Ю. Павленка, Ю. Сабадаш, І. Скакальської, О. Топилка та праці з проблем музеєзнавства І. Бех, Т. Вайнгберга, А. Дульської, Ю. Нікольченка, З. Огризка, Ю. Омельченка, В. Петранівського, М. Рутинського, Ю. Сабадаш, Н. Стецюка, О. Сухомлинської, Н. Філіпчук, С. Хавіної, В. Якубовського.

Проблемі використання музеїв у національно-патріотичному вихованні в Україні присвячені спеціальні розділи у виданих в МДУ курсах лекцій автора доповіді «Збереження історико-культурних пам'яток України» (2019 р.) та «Музеєзнавство» (2020 р.) для студентів спеціальності «Культурологія» МДУ, а також у статтях Ю. Сабадаш і Н. Мараховської [2], Ю. Сабадаш і Ю. Нікольченка [3] та І. Скакальської і А. Левчука «Музейна педагогіка у системі історичної пам'яті (на прикладі співпраці ОПП Середня освіта (Історія). Музейна справа Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та Кременецького краєзнавчого музею) [4], в яких наголошено, що педагогічні функції музеїв пов'язані з визначенням пріоритетів, які полягають у формуванні в українському суспільстві в середовищі учнівської і студентської молоді національно-патріотичних, ідеологічних, історичних, культурницьких, загальнолюдських переконань.

Погоджуємося і підтримуємо тезу І. Скакальської та А. Левчука про те, що музеї у сучасному соціумі виконують низку важливих функцій: соціальну, культурно-просвітницьку, освітню, наукову, комунікаційну, експозиційну, видавничу, реставраційну, виставкову, пам'яткоохоронну, меморіальну та інші. Музей є центром культурно-освітнього життя певного населеного пункту і територіальної громади. Одним із завдань музейних працівників є максимальне інформування населення про наявність та якісні характеристики спадщини матеріальної і духовної культури, що наявні у фондах та експозиції музею і можуть бути використанні у національно-патріотичному вихованні. У свою чергу, музейна педагогіка сприятиме тому, що громадянськість, патріотизм, національна ідентичність, українськість, європейськість – якісні цінності, які слід виховувати й утверджувати в свідомості, переконаннях, поведінкових нормах українського суспільства, є важливим компонентом у процесі підготовки майбутніх культурологів у закладах вищої освіти. Музейна педагогіка

здійснює наповнення новим змістом як формальний, так і неформальний освітній простір, тобто її методи і засоби використовуються як під час традиційних занять, так і в ході поза навчальних заходів [4, 154].

Крім того, на думку І. Скакальської та А. Левчука, основна місія музею полягає у створенні культури сучасності та майбутнього, зберігаючи та актуалізуючи всі аспекти історичної спадщини. При цьому, музеї самі виступають як відображення «менталітету епохи» та носії культурної пам'яті. Відповідно, поєднання музейної педагогіки, історичної пам'яті та культури, сприятиме не лише збереженню минулого, але й активному формуванню культурної ідентичності та розуміння сучасності. Це дозволяє музеям не просто зберігати історичні артефакти, а й ефективно передавати цінності, знання та досвід новим поколінням, забезпечуючи безперервність культурної спадщини. Музейна педагогіка є невід'ємною частиною системи історичної пам'яті, забезпечуючи збереження та передачу знань про минуле наступним поколінням.

Сучасний музей виступає як своєрідна система, яка моделює культуру, інтегрує різноманітні культурно-історичні коди та виявляє характерні риси, стани і цінності культури. Його мета полягає не стільки в передачі фундаментальних знань, скільки у формуванні та зміцненні особистого ставлення людини до світу та її минулого. Музей покликаний не лише навчати історії, літературі, біології та іншим дисциплінам, а й розвивати особисте ставлення до цих предметів, підкріплене й обґрунтоване музейними експонатами [4, 155].

У системі історичної пам'яті музейна педагогіка функціонує як міст між науковими дослідженнями і суспільною свідомістю, трансформуючи складні історичні факти у доступні та зрозумілі знання. Це дозволяє не лише зберігати культурну спадщину, але й активно формувати колективну ідентичність та пам'ять нації.

Отже, проблеми музеєзнавства, зокрема місця музеїв у системі національно-патріотичного виховання – це один із головних пріоритетів кафедри культурології МДУ у навчально-виховній роботі зі студентами.

У сьогоденні нашої Батьківщини в діяльності музейних інституцій повинна утверджуватися функція державозбереження. Ми підтримуємо тезу колег із Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка О. Квас і С. Волошин, що у процесі державотворення сьогодні потрібна ефективна система патріотичного виховання, змістовим компонентом якої є духовно-культурна спадщина народу України. Оскільки в основу національної системи патріотичного виховання покладено національну ідею, форми і методи якої базуються на народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології [1, с. 18–19].

На кафедрі культурології МДУ у навчальних дисциплінах «Музеєзнавство та виставкова діяльність», «Збереження та атрибуція культурної спадщини України», «Культурна спадщина України», «Екскурсоведство» акцентується увага на культурологічних і педагогічних умовах національно-патріотичного виховання студентів засобами музейної педагогіки, таких як розвиток музейних знань і компетентностей культуролога, партнерство між кафедрою і музеями [3, с. 32].

Використовуючи теоретичні положення означених навчальних дисциплін кафедра сприяє майбутнім культурологам у набутті конкретних навичок щодо впровадження форм і методів музейної справи в практику просвітницької та виховної діяльності культурно-освітніх закладів. А співпраця у 2023–2024 роках між освітньою програмою «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти МДУ з Маріупольським краєзнавчим музеєм (м. Одеса) і Рівненським обласним краєзнавчим музеєм є яскравим прикладом того, як студенти-культурологи можуть інтегрувати знання та навички у віртуальному музейному середовищі, а в свою чергу музейні працівники залучати здобувачів до музейних заходів.

Повертаючись до проблеми музейної педагогіки у контексті вищої культурологічної освіти звернемося до положень, викладених у статті Ю. Сабадаш і Н. Мараховської, де зазначається, що з метою якісної підготовки музеєзнавців-педагогів серед здобувачів ОС «Бакалавр» кафедрою культурології МДУ розроблено інтегративну сертифікатну програму «Музейна педагогіка» (авторка програми доцент Н. Мараховська). Сертифікатна програма «Музейна педагогіка» спрямована на усвідомлення здобувачами культурно-просвітницького й освітньо-виховного потенціалу музейного середовища, та засвоєння способів його розкриття і реалізації в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти [2, с. 113].

Разом з тим зауважимо, що у сучасному музеєзнавстві в Україні, на наш погляд, існує важлива проблема, без вирішення якої майбутній поступ галузі буде проблематичним. Вітчизняне музеєзнавство повинно позбутися минулих стереотипів сприйняття музейної інституції, як кінцевого результату матеріальної та духовної діяльності соціуму. Навпаки, воно «...має стати адекватним викликам часу і найголовніше у цьому поступі – ціннісна система історично-культурних, національних, ідеологічних, загальнолюдських світоглядних переконань» [5, с. 118].

Література

1. Квас, О., Волошин, С. Формування патріотичної вихованості учнів початкової школи засобами музейної педагогіки // Молодь і ринок. 2018. № 11. С. 18–22.
2. Сабадаш Ю.С., Мараховська Н.В. Підготовка музеєзнавців-педагогів: розроблення та реалізація інтегративної сертифікатної програми // Вісник Маріупольського державного

університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. Збірник наукових праць. Випуск 23. 2022. С. 110–120.

3. Сабадаш Ю.С., Нікольченко Ю.М. Проблеми науково-експозиційної роботи музеїв у навчальній дисципліні «Музеєзнавство» для студентів спеціальності «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності» Маріупольського державного університету (м. Київ) // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. Збірник наукових праць. Випуск 26. 2023. С. 31–40.

4. Скакальська Ірина, Левчук Андрій. Музейна педагогіка у системі історичної пам'яті (на прикладі співпраці ОПП Середня освіта (Історія). Музейна справа Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та Кременецького краєзнавчого музею // Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею. Збірник наукових праць. Випуск. XXII: матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Культурна спадщина в умовах війни: виклики та стратегії збереження». Рівне, 2024. С. 154–157.

4. Філіпчук, Н.О. Розвиток української музейної педагогіки у XX столітті: здобутки і втрати // Вісник Закарпатської академії мистецтв. 2019. Випуск 12. С. 115–121.

Туркало Роман,

1 курс, третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

ОНП «Культурологія»

Маріупольський державний університет

CULTURAL IDENTITY OF UKRAINIAN VISUAL ARTS IN THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY

The relevance of this research lies in the examination of the cultural identity of Ukrainian visual arts in the second half of the 20th century, particularly under the ideological dominance of Socialist Realism. This study aims to analyze how power mechanisms shaped cultural narratives and exerted control over art while simultaneously creating a space for nonconformist practices that functioned as forms of resistance to state ideology. By applying Foucault's theory of power, this research seeks to deepen our understanding of how Ukrainian artists, working within the constraints of censorship and ideological pressure, developed alternative expressions of identity that reflected their stance on cultural autonomy and the struggle for self-expression. The cultural identity of Ukrainian visual arts in the second half of the 20th century represents a crucial subject of scholarly